

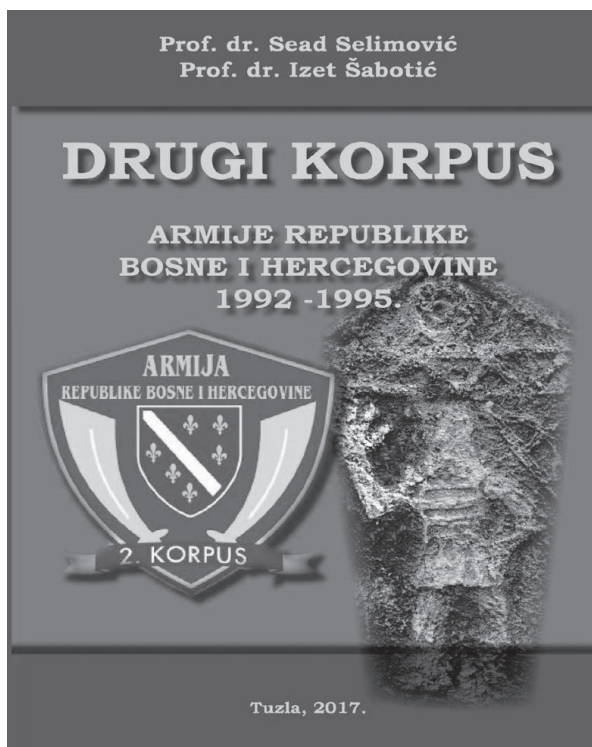
Mr. Semir HADŽIMUSIĆ

Mr. Jasmin JAJČEVIĆ

Centar za istraživanje moderne i savremene historije Tuzla

**Sead Selimović, Izet Šabotić, DRUGI KORPUS
ARMIJE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE 1992 – 1995,
Tuzla 2017, 574 str.**

Historiografija u Bosni i Hercegovini nije dosad ponudila puno temeljitih studija o događajima vezanim za raspad Jugoslavije i ratove koji su pratili taj proces. Većina radova o tome se ograničava na jednu perspektivu te zbog toga teško mogu izdržati ozbiljno kritičko preispitivanje. U tu grupu spada i većina radova koja se odnosi na ratni put pojedinih vojnih formacija Armije Republike Bosne

i Hercegovine. Mnoge od tih knjiga su rezultat ličnog iskustva pojedinaca, a vrlo često i „naknadne pameti“ i naknadnih konstrukcija više prilagođenih savremenim političkim (i drugim) potrebama nego što tragaju za historijskom istinom.

Knjiga autora Seada Selimovića i Izeta Šabotića je temeljita historiografska studija o Drugom korpusu Armije Republike Bosne i Hercegovine (dalje: 2. korpus ARBiH) i predstavlja značajan doprinos za modernu historiografiju države Bosne i Hercegovine u cjelini. Knjiga *Drugi korpus Armije Republike Bosne i Hercegovine 1992–1995*, sadrži 574 stranice

teksta sa 2.153 fusnote, popis izvora i literature, veliki broj radnih ratnih karata, tabela, šema, fotografija, skraćenica, priloge te veći broj sistematiziranih pregleda značajnih za upoznavanje nastanka i djelovanje 2. korpusa ARBiH.

Autorima knjige veliku pomoć u pisanju i istraživanju pružili su saradnici na tekstu, a to su: mr. sc. Omer Zulić, mr. Jasmin Jajčević i Adnan Tinjić, prof. Izdavači knjige su Ministarstvo za boračka pitanja Tuzlanskog kantona i Javna ustanova Bosanski kulturni centar Tuzlanskog kantona, dok su suizdavači Javna ustanova Arhiv Tuzlanskog kantona i Centar za istraživanje moderne i savremene historije. Knjiga je štampana u tiražu od 1.000 primjeraka.

Knjiga sadrži sedamnaest poglavlja kroz koja se prati razvoj Drugog korpusa, od organizacije štabova Teritorijalne odbrane i prvih jedinica koje će kasnije biti sastavni dio Drugog korpusa, preko prikaza rasta i okupnjavanja tih jedinica, do pregleda najznačajnijih vojnih operacija, komandnog kadra, poginulih i ranjenih pripadnika Drugog korpusa, odlikovanja i nagrada do sjećanja savremenika o Drugom korpusu, a to su:

Predgovor

Foreword

I. Uvod,

II. Disolucija Jugoslavije i priprema za agresiju na Republiku Bosnu i Hercegovinu,

III. Društveno-političke prilike u Bosni i Hercegovini i Tuzlanskom kraju od referenduma za nezavisnost do formiranja Okružnog štaba TO Tuzla,

IV. Formiranje Drugog korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine: Jedinice

V. Prištapske jedinice Drugog korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine,

VI. Žene – pripadnice Drugog korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine,

VII. Kadrovi Drugog korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine,

VIII. Ratni put Drugog korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine

IX. Jedinice Drugog korpusa na ratištima izvan zine odgovornosti,

X. Ratni zločini u sjeveroistočnoj Bosni,

XI. Zločin na Tuzlanskoj kapiji,

XII. Genocid nad Bošnjacima u Srebrenici,

XIII. Ratna priznanja i odlikovanja pripadnika Drugog korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine,

XIV. Šehidi i poginuli borci,

XV. Ratni vojni invalidi i ranjeni borci Drugog korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine,

XVI. Drugi korpus u sjećanjima savremenika,

XVII. Zaključak,

Summary

Izvori i literatura

Recenzije

Bilješke o autorima

U *Uvodnom* dijelu, dat je kratak historijski presjek prošlosti Bosne i Hercegovine od najstarijih vremena pa do danas, te ukazano na njen geopolitički i geostrateški položaj i osnovne geostrateške, demografske i resursne važnosti sjeveroistočne Bosne. Rezimirano je, ukazano na egzistiranje velikodržavnih projekata, velikosrpskog i velikohrvatskog i uticaja istih na prilike u Bosni i Hercegovini. Ovim sadržajima stvorena je osnova za otvaranje drugih važnih pitanja, koja nam daju značajniju predstavu o uzrocima agresije na Bosnu i Hercegovinu.

U posebnom poglavlju dat je osvrt na disoluciju Jugoslavije i pripremu agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu. Sve je započelo urušavanjem Teritorijalne odbrane Bosne i Hercegovine (TO BiH), kao važnog segmenta očuvanja njene samostalnosti i opstojnosti. Potvrđeno je da je sve urađeno planski, smišljeno i organizirano od strane Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu Socijalističke federativne republike Jugoslavije (SSNO SFRJ), a pod patronatom velikosrpske politike iz Beograda. Bosna i Hercegovina je bila na udaru takvih politika, pa se na razne načine pokušavala destabilizirati. To se činilo kroz opstrukciju njenih institucija, stvaranjem paralelnih, putem saozicije i haoizicije Bosne i Hercegovine, što je činilo važan dio velikodržavnih projekata. U knjizi je ukazano da je u nemogućnosti iznalaženja jedinstvenog rješenja za SFRJ, došlo do rata, prvo u Sloveniji, a potom i u Hrvatskoj. Istaknuto je da je Jugoslovenska narodna armija (JNA) stala na jednu stranu, onu koja je podržavala projekat Velike Srbije. U takvim okolnostima, uz posredovanje međunarodne zajednice predviđena je nezavisnost bivših jugoslovenskih republika. Nakon što su tim putem krenule Slovenija i Hrvatska, jedino rješenje za Bosnu i Hercegovinu bila je nezavisnost. Jedan od uslova za to bio je Referendum za nezavisnost, koji je uspješno proveden 29. februara i 1. marta 1992. godine, čime su ispunjeni uslovi za međunarodno priznanje, što je ubrzo uslijedilo. Nakon provedenog Referenduma, intenzivirani su otvoreni pritisci na institucije Bosne i Hercegovine. To je bio uvod u agresiju, čega su bile svjesne probosanske snage, organizirane kroz Patriotsku ligu Bosne i Hercegovine (PL BiH) i snage policije, koje su imale za cilj očuvanje mira i odbrane vitalnih pozicija države. U posebnom poglavlju dat je osvrt na društveno-političke prilike u Bosni i Hercegovini i tuzlanskom kraju od Referenduma za nezavisnost, do formiranja okružnog štaba TO .

Historijski sadržaj o 2. korpusu ARBiH počinje sa poglavljem *Formiranje Drugog korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine: Jedinice*. Isto je posvećeno ustroju TO Republike Bosne i Hercegovine, Okružni štab Teritorijalne odbrane (OkŠTO) Tuzla, te opštinskih štabova TO na području sjeveroistočne Bosne. O svim jedinicama dati su osnovni podaci vezani za vrijeme osnivanja, vojnu formaciju, zonu odgovornosti, komandni kadar i dr. Ukazano je na značaj TO Bosne i Hercegovine, te OkŠTO Tuzla i opštinskih štabova na teritoriji sjeveroistočne Bosne u pružanju otpora agresiji. Posebna pažnja je posvećena jedinicama ARBiH, koje su formirane na području sjeveroistočne Bosne. Detaljno su predstavljene sve

brigade, njih 45, koje su bile u sastavu 2. korpusa ARBiH. O svakoj su dati opći podaci, od njenog osnivanja, zone odgovornosti, komandnog kadra, broja vojnika, do ratnih dejstava istih. Na ovaj način svorena je jasna slika o brigadama i snazi 2. korpusa. U posebnom poglavlju predstavljene su operativne grupe (OG) 2. korpusa ARBiH. Njih ukupno osam. O svakoj OG dati su podaci vezani za njihov značaj, zonu odgovornosti, sastav, te ratna dejstva. Formacijski su predstavljene i divizije, koje su formirane početkom 1995. godine, a što je ukazivalo na novi oslobodilački kurs djelovanja jedinica ARBiH. U sastavu 2. korpusa je egzistiralo ukupno 5 divizija KoV, koje su predstavljale respektabilnu vojnu snagu koja je branila najveću slobodnu teritoriju. U posebnom poglavlju predstavljeno je 16 prištabskih jedinica 2. korpusa ARBiH i ukazano na njihov značaj i ulogu. Predočen je i doprinos žena u odbrani od agresije. U mnogim jedinicama 2. korpusa bile su aktivni borci, dajući nemjerljiv doprinos odbrani od agresije. Jedan broj istih je iskazao veliku hrabrost, pa su dobile najveća vojna priznanja. Predstavljani su i kadrovi 2. korpusa ARBiH, i to: komandanti, zamjenici, načelnici štaba, te drugi najbliži saradnici. Dati su najvažniji podaci o komandantima, o vremenu njihovog namještenja na navedene pozicije, te detalji vezani za doprinos u ustroju i komandovanju jedinicama 2. korpusa ARBiH.

Važno poglavlje se odnosi na *Ratni put jedinica 2. korpusa*. Ukazano je na najvažnija ratna dejstva, kojih je od 1992. do 1995. godine bilo puno. Ista su predstavljena za svaku godinu posebno. Ona najbolje ukazuju na ulogu koju je imao 2. korpus u odbrani suverene i nezavisne Republike Bosne i Hercegovine. Jedinice 2. korpusa su imale najvišu zonu odgovornosti, a protiv sebe su imale tri agresorska korpusa, pomognuta vojnom i svakom drugom pomoći iz Srbije. No i pored toga, jedinice 2. korpusa su herojskom borbom, ne samo zaustavile agresora, nego i oslobodile značajne privremeno okupirane teritorije. O kakvoj se zoni odgovornosti radi, najbolje potvrđuje činjenica o velikom broju bitaka, borbi, bojeva i operacija. Žestoka borbena dejstva su vođena na cjelokupnoj zoni odgovornosti, a posebno na Posavskom ratištu i na istočno-podrinjskom frontu.

Stanje u zoni odgovornosti 2. korpusa dodatno je bilo usložnjeno blokadom i napadima jedinica HVO, što su koristile jedinice tzv. vojske Republike Srpske (RS), pomognute snagama Novosadskog, Valjevskog i Uzičkog korpusa JNA. U tim napadima odbranjen je Teočak i slobodna zbornička teritorija, dok su branioi Cerske, Kamenice i Konjević Polja, nakon višemjesečne herojske borbe, bez pomoći sa strane, bili primorani povući se u Srebrenicu, koja je bila posebna meta agresora. Situacija je dodatno usložnjena prilivom nekoliko hiljada prognanih iz Cerske, Konjević Polja i Kamenice. U takvim složenim okolnostima Srebrenica je demilitarizovana i proglašena zaštićenom zonom Ujedinjenih nacija (UN).

Pored svih teškoća, koje su vezane za blokadu Bosne i Hercegovine, jedinice ARBiH su u 1994. godini iz odbrambenog, prešle na oslobodilački rat. Formirane su nove oslobodilačke jedinice, sa više pokretljivosti. Rezultat toga su briljantne pobjede jedinica 2. korpusa i oslobođenje: Vijenca, Grede, Visa, Lisače

i drugih agresorskih uporišta. Bio je to podstrek za nove vojne uspjehe, jači moral i veću odlučnost za oslobađanje privremeno okupiranih teritorija. Uslijedilo je izvođenje većih vojnih operacija s ciljem slamanja agresora u širim rejonima. U proljeće 1995. agresor je doživio poraz u operaciji “Čekić i nakovanj” u zoni odgovornosti 1. „slavne“ teočanske brigade. Združene jedinice 2. i 3. korpusa su pokazale posebnu snagu u operaciji “Uragan 95”, kada su oslobodile veliki prostor na Ozrenskom i Vozučkom ratištu, nanoseći agresoru ogromne gubitke, povežavši dva najveća korpusa ARBiH. Jedinice 2. korpusa su učestvovala na brojnim ratištima izvan zone svoje odgovornosti: na sarajevskom, olovskom i zeničkom ratištu, te u oslobađanju Maglaja, Donjeg Vakufa, Sanskog Mosta i drugih mjesta u Bosni i Hercegovini. Odbrambeno-oslobodilačka borbena dejstva koje su vodile jedinice 2. korpusa ukazuju koliku je važnost imao 2. korpus u odbrani države Bosne i Hercegovine.

Posebno poglavlje je posvećeno zločinima počinjenim na prostoru sjeveroistočne Bosne. Njih je nažalost bilo puno, a posebno su bili izraženi na području Podrinja, no činjeni su i u drugim mjestima. Isti su bili bestijalni, s ciljem etničkog čišćenja i istrebljenja jednog naroda. Posebno je obrađen genocid u Srebrenici, gdje je dat širi osvrt, sa dosta detalja vezanih za uzroke, tok i posljedice počinjenog genocida.

U posebnom poglavlju *Ratna priznanja i odlikovanja pripadnika 2. korpusa ARBiH* predstavljeni su heroji oslobodilačkog rata, te ukazano na njihov nemjerljiv doprinos. Drugi korpus je iznjedrio tri heroja: Mehdina Hodžića, Hajrudina Mešića i Nesiba Malkića. Osim heroja oslobodilačkog rata, u navedenom poglavlju dati su zbirni podaci o: zlatnim ljiljanima, dobitnicima ordena zlatnog grba sa mačevima, ordena zlatnog ljiljana sa zlatnim vijencem, ordena zlatnog ljiljana sa srebrnim vijencem, ordena za vojne zasluge sa zlatnim mačevima, ordena za vojne zasluge sa srebrnim mačevima i dobitnicima medalje za hrabrost. Također, dati su i zbirni podaci za dobitnike srebrnog štita, policijske medalje za hrabrost, zlatne policijske značke, srebrne policijske značke i srebrne policijske zvijezde.

U posebnim poglavljima dati su zbirni podaci šehidima i poginulim, te ratnim vojnim invalidima i ranjenim borcima 2. korpusa ARBiH.

Poglavlje pod nazivom *Drugi korpus u sjećanjima savremenika* ima posebnu važnost. Riječ je o autentičnim kazivanjima ljudi koji su imali značajnu odgovornost, kao komandanti, načelnici, politički i vjerski predstavnici.

Ova knjiga svojim sadržajima i činjenicama svjedoči ne samo o slavnom ratnom putu 2. korpusa, kao složene jedinice Armije Republike Bosne i Hercegovine, već i o načinu na koji je jedan značajan dio države Republike Bosne i Hercegovine tj. sjeveroistočna Bosna i Hercegovina preživio sva iskušenja, teškoće i destrukciju izazvane agresijom na Republiku Bosnu i Hercegovinu.

Važno je naglasiti da su autori na osnovu arhivske građe, onovremene štampe, relevantne literature i autohtonih svjedočanstava živih svjedoka, zauzimali vrlo promišljate i objektivne stavove, što je ovom djelu dalo dodatnu vrijednost.

U tom kontekstu nesumnjiva vrijednost ove knjige, je njena isprofilisanost i nedvojbenost u pogledu sagledavanja svih pozitivnih vrijednosti u to vrijeme teškim godinama. Bile su to godine surove borbe naroda ne samo za opstanak nego i za izgradnju svijesti o nacionalnom kontinuitetu i državnoj pripadnosti. Zbog toga je ova knjiga postala simbolička, ali i neophodna dionica trnovitog puta kojim trebaju proći Bosna i Hercegovine i njeni narodi da bi prošlost postala svjedok vremena i primjer za pouku budućim generacijama.

S tim u vezi, može se reći da je knjiga *Drugi korpus Armije Republike Bosne i Hercegovine* vrijedno naučno djelo, nasušno potrebno u ovo vrijeme, kada su javni diskurs i medijski prostor prepušteni različitim i često iskrivljenim tumačenjima i prepričavanjima događaja iz vremena agresije na Bosnu i Hercegovinu. Ona će razbiti brojne predrasude i pomoći da se prevaziđu jalova i neutemeljena polemiziranja, kako pojedinaca tako i određenih grupa, oko pojma i karaktera odbrambeno-oslobodilačkog rata od 1992. do 1995. godine.

Zbog svega navedenog postoji potpuna opravdanost i svrsishodnost izlaženja ove knjige. Autorima, saradnicima i uredništvu čestitam na ovoj knjizi, te ga toplo preporučujem naučnoj, stručnoj i široj čitalačkoj javnosti.

Prilog 1. Detalj sa promocije monografije *Drugi korpus Armije Republike Bosne i Hercegovine 1992–1995*, održane u Tuzli (Velika sala BKC Tuzla) 29.9. 2017. godine.